

Вознюк М.О., здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Кметик Х.В., к.ю.н., доцент

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ, ЗМІНИ ТА ПРИПИНЕННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

У даному випадку слід розглянути розуміння «сім'ї» (включаючи «сімейне життя»), яке склалося в контексті основних документів з прав людини за останні роки, а також природа зобов'язань держави перед сім'ями.

Однією з труднощів у розумінні «сім'ї» є те, що вона включає як питання структури, так і цінності (або норми). Структури можуть складатися з фактичних чи фіктивних кровних зв'язків, відносин, ініційованих офіційними актами, або постійними особистими відносинами. Крім того, структури можуть регулюватися дуже різними системами норм.

Наприклад, порівняйте випадки, коли немає прав чи обов'язків між неодруженим батьком та його дитиною, і коли між ними існує велика кількість прав та обов'язків.

Хоча кровне споріднення існує в кожному випадку, можна правдоподібно сказати, що в першому випадку батько не є членом «сім'ї», утвореної одиницею мати-дитина, так само, як він є в другому. Можливо, він навіть не є членом сім'ї взагалі. Можна також розглядати високопатріархальні системи, де жінка та її сім'я мають відносно мало прав, наприклад, на спадкоємство сімейної власності чи передачу статусу (наприклад, національності) дітям, і більш рівноправні нормативні системи як дуже різні типи сімейних форм.

Подібним чином, хоча формальний акт одруження може бути однаковим, базова нормативна структура, а отже, і концепція сім'ї, дуже відрізняються, якщо це прийнято, коли воно здійснюється з примусу або кимось, хто ще є дитиною, ніж там, де це прийнято.

Основним питанням сучасного сімейного права є те, як слід визначати

сімейні стосунки та з якою метою. Відповідно до функціоналістичної моделі, шлюб був головним засобом, за допомогою якого сім'ї були пов'язані із законом. Шлюб надавав статус у сенсі прав, недоступних іншим, у приватному та публічному праві. Існувало лише обмежене визнання інших форм сімейної організації як таких, що мають юридичне значення. Шлюб є зручним концептуальним інструментом для того, щоб зробити сім'ю видимою в законі, за умови, що більшість сімейного життя ведеться в шлюбі. Труднощі, з якими стикається правова політика в цій сфері, полягають у різких змінах у ставленні та соціальних практиках щодо позашлюбного співжиття та інших форм сім'ї. Це призводить до двох наслідків, обидва з яких зменшують центральне значення шлюбу як правової концепції.

По-перше, це зростаючий практичний і політичний тиск з метою надання позашлюбним стосункам певної форми юридичного визнання.

Розуміння сім'ї як первинного осередку суспільства розроблялося філософами. На їх думку, сім'я є осередком (малою соціальною групою) суспільства, найважливішою формою організації особистого побуту, що заснований на подружньому союзі і родинних зв'язках, тобто на багатосторонніх відносинах між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, братами і сестрами й іншими родичами, які разом проживають і ведуть спільне господарство.

Під сімейними правовідносинами треба розуміти відносини, що виникають зі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, взяття дітей на виховання. Крім того, вони можуть виникати в результаті встановлення опіки та піклування.

Сімейні правовідносини мають суто індивідуальний характер. Їх правомочними та зобов'язаними учасниками є конкретні особи.

Для сімейних правовідносин притаманними є наступні ознаки:

- специфічний суб'єктний склад;
- тривалий характер;
- специфічні підстави виникнення, зміни та припинення;
- невідчужуваність прав та обов'язків;
- можливість суб'єктів сімейних правовідносин виступати учасниками відразу декількох сімейних правовідносин.

Будь-яке багаторівневе явище можна підвести до класифікації з позиції виникнення, існування, порядку здійснення прав та обов'язків, тобто з огляду на ті безперечні аспекти, які можуть бути покладені в систему класифікації фізичних осіб – суб'єктів сімейного права. При цьому розгалуженість у класифікації в жодному випадку не повинна бути самоціллю, а має нести в собі чітко обгрунтований сенс та зміст. Така класифікація здатна підкреслити кожен з меж цього явища в єдності та взаємозв'язку його елементів, що сприятиме кращому розумінню.

Суспільне ставлення до шлюбу сильно змінилося за останні три століття. Колись шлюб мав набагато важливіше юридичне значення, ніж сьогодні. Приблизно до 1890 року подружня пара юридично вважалася однією особою. Після одруження чоловік ставав власником усього майна дружини і міг використовувати активи дружини як заставу для позик. З іншого боку, його дружина втратила можливість відкрити банківський рахунок на своє ім'я, продати своє майно без згоди чоловіка, розпочати судовий процес чи вести бізнес від свого імені. Жінки, які не вийшли заміж, з іншого боку, могли володіти майном на своє ім'я, мати банківські рахунки, подавати в суд і вести бізнес, як їм заманеться.

За останні кілька десятиліть сімейне законодавство зазнало значних змін. Ці зміни вплинули не лише на маргінальні питання, а й на суть Сімейного права: шлюб, батьківство та опікування. З іншого боку, ці зміни є не лише правовими; різко змінилося соціальне уявлення про шлюб і сім'ю, соціальна конструкція сімейних відносин.

Усі ці зміни супроводжували, але водночас створювали загальну тенденцію до суб'єктивізації з двох точок зору: індивід і держава. Цей процес суб'єктивізації призвів до двох наслідків:

- 1) сім'я, шлюб і виховання дітей більше не розглядаються як базові природні реалії, фундаментальні для суспільства, значення та зміст якого пов'язані з людською природою, і чиє правове регулювання, у своїх основних аспектах, має поважати це значення та цей зміст, і

- 2) сім'я, шлюб і виховання дітей підпорядковуються людській волі, з розумінням того, що «людська воля» це воля кожної людини і суспільства в

цілому. Звідси випливає, що як окремим особам, так і суспільству дозволено надавати словам «шлюб», «сім'я» та «батьківство» будь-яке значення, яке вони хочуть. Останніми роками цей тривалий процес прискорюється.

Література

1. Дзера О.В., Боброва Д.В., Довгерт А.С., Радченко Л.І., Паламарчук С.М. Цивільне право України: Підручник: у 2 кн. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / О.В. Дзера (ред.), Н.С. Кузнецова (ред.). – 2.вид., доп. і перероб. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 736 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
3. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / за ред. Ю.С. Червоного. – К. : Істина, 2003. – 215 с.
4. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: Підручник для студ. юрид. вузів і фак. – К. : Вентурі, 1997. – С. 84–102.